

2.4 Стратегія і модель викладацької досконалості в цифровій екосистемі університету

Олена БУЛАВІНА, к.е.н., доцент
кафедра педагогіки та психології

Ілона СОКОЛ

здобувачка IV курсу
освітньо-професійної програми «Економічна та бізнес-освіта»

АНАЛІЗ КОМПОНЕНТІВ ВИКЛАДАЦЬКОЇ ДОСКОНАЛОСТІ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

У професійній досконалості кожен викладач має право на власну траєкторію кар'єрного зростання, яка базується на концепції «навчання протягом всього життя». В цьому аспекті виникає питання щодо володіння викладачем стратегією навчання, тобто наскільки ефективно він вміє навчатися сам. Більше того, власний досвід навчання, переконання та вірування викладач активно переносить у професійну діяльність. Отже, на перший план виходять питання щодо особистісних характеристик викладача та його методичної компетентності.

Ми пропонуємо виділити 2 компоненти викладацької досконалості: особистісний та професійний, при чому перший можна аналізувати через призму емоційно-афективної, вольової, мотиваційної та когнітивної складової (Pellerey, 2001)[1], а другий – в першу чергу, на основі методичної компетентності. Особистісний компонент пов'язаний із власне характеристиками викладача як особистості: відчуттями, емоціями, віруваннями та переконаннями. На нашу думку, саме віра в певні особливості навчання здобувачів безпосередньо впливає на вибір методичного інструментарію, який застосовується викладачем в процесі викладання

навчальної дисципліни. Мотиваційний компонент характеризується наявністю у викладача внутрішньої та зовнішньої професійної мотивації. В першу чергу, це пов'язане із інтересом. І викладацька досконалість, що реалізується через формування необхідних компетентностей, враховуючи сучасні тенденції та швидкість потоків інформації й соціальних змін, є «недосяжною метою» та відмінним мотиватором руху вперед, особливо підкріплений вольовими зусиллями особистості. Когнітивний компонент пов'язаний із специфікою професійного мислення та розвитком як його характеристик, так й збалансованої модальності.

Спираючись на дослідження колег з Університету Риму Тре (Італія) у рамках проєкту ERASMUS+ «Нові механізми управління на основі партнерства та стандартизації підготовки викладачів професійної освіти в Україні (PAGOSTE)», розробленому ними опитувальнику QPCC (Self-competences and Convictions' Perception Questionnaire) – Анкета сприйняття власних компетенцій та переконань (QPCC) [1, 2], що складається з 63 пунктів, які стосуються 10 шкал когнітивного, афективно-емоційного, вольового та мотиваційного характеру, і призначений для дослідження компетентностей та переконань, які можна розглядати як основу професійної діяльності викладачів, можемо діагностувати вихідні показники сформованості особистісних компетентностей викладача і розробити траєкторію розвитку викладацької досконалості саме з позиції характеристик особистості викладача.

Крім власного аналізу (педагогічної рефлексії), викладацьку досконалість можна оцінити за допомогою опитування безпосередніх споживачів освітніх послуг – здобувачів освіти різних рівнів. Якщо такі опитування робити системними, то можна відслідковувати якісні зміни як особистісного потенціалу, так і методичної компетентності кожного викладача університету.

Роки пандемії COVID-19 та воєнний стан обумовили напрям першочергового опанування викладачами інструментів електронного навчання, формування цифрової компетентності та розвитку цифрової

дидактики. Навіть за умов припинення дії цих факторів, більшість викладачів схильні думати, що привалювати в системі вищої освіти буде формат змішаного навчання. Це обумовлює напрям й методичної творчості викладача: відбір найкращих найдієвіших практик очного та дистанційного форматів та їх оптимальне поєднання з метою забезпечення ефективності навчання здобувачів відповідної освітньо-професійної програми.

Протягом двох останніх навчальних років ми проводимо опитування здобувачів бакалаврського рівня щодо оцінки ефективності актуального формату навчання (особливо дидактичного аспекту), яке є абсолютно анонімним та добровільним. Всього в ньому прийняло участь 210 респондентів денної форми навчання (139 осіб у 2021 та 71 - у 2022 рр.), які у більшості навчаються на факультеті управління персоналом, соціології та психології КНЕУ (56,1% та 98,6% відповідно). Аналізуючи отримані дані, хотілося б наголосити на наступних результатах:

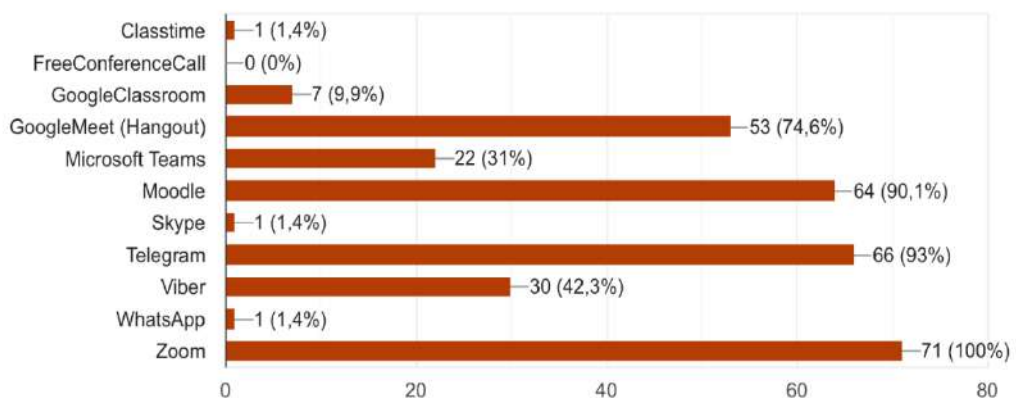
1. Більшість здобувачів освіти схвально ставиться до змішаного навчання, оскільки отримує ряд переваг, особливо щодо економії часу (90,1%), енергії, яка витрачається під час занять (45,1%) та комфортності навчання (можливість збільшити ступені свободи здобувачів (32,4% опитаних у 2022 році); при цьому вони зазначають брак відчуття студентського колективу (65,5 проти 83,1% опитаних), спілкування (49,6 проти 66,2% у 2022 році) та присутності й допомоги викладача (39,6 проти 31%), що може стати і стало у поточному навчальному році напрямками у методичній творчості та викладацькій досконалості викладачів КНЕУ. Крім того, збільшилася частка респондентів (з 29,5% до 36,6%), яка має бажання комбінувати всі наявні на сьогодні формати навчання: навчатися очно на 1-2 курсах, у змішаному форматі – на 3-му курсі, виключно дистанційно – на 4-му курсі.
2. Цікавим виявився факт посилення впливу викладача на навчальну мотивацію опитаних здобувачів. Для них найбільшу мотивацію до навчання здатні створити цікаві та корисні заняття (62,6% проти 80,3%

у 2022 році), особистість викладача, його манера викладання та спілкування (51,8 проти 57,7% у 2022 році), цікавий зміст дисципліни (43,9 проти 60,6% у 2022 році), вплив суто зовнішнього чинника: отримання диплому – спостерігається незмінним (50,4% опитаних). Але визначальними критеріями для оцінки якості освіти є такі внутрішні чинники, як «краще розуміння себе та збалансований розвиток» (64% проти 74,6% у 2022 році); вміння розв’язувати практичні проблеми (56,1% у 2021 році проти 67,6% наступного року); вмотивованість до навчання (48,9% проти 64,8%), вміння використовувати навіть мінімальну кількість знань (45,3% проти 54,9%) та обсяг знань за освітньою програмою (36% проти 38% опитаних здобувачів).

3. Для організації дистанційного навчання, за свідченням здобувачів

Якими програмами для організації дистанційного навчання використовували Ваші викладачі?

71 відповідь

освіти, абсолютна більшість викладачів використовує наступні інструменти: додаток для відеоконференцій «Zoom» (97,1% у 2021 році проти 100% у 2022 році), платформа дистанційного навчання «Moodle» (84,9% проти 90,1%), «Telegram» (81,3% проти 93%), «Google Meet» (81,3% проти 74,6%) (див. рис. 1), що можна пояснити зручністю та безкоштовністю використання.

Рисунок 1 – Програми, яким надають перевагу викладачі при організації дистанційного навчання у 2022 р.

Джерело: розроблено авторками на основі *даних опитування*

На жаль, протягом двох останніх років більшість викладачів не використовували допоміжні онлайн ресурси для організації електронного навчання (67,2% проти 63,4% у 2022 році), але суттєво зросла кількість використання авторських уроків на YouTube (19,4% проти 38%) та знизилася активність використання онлайн-платформи «Prometheus» (22,3% проти 7% опитаних респондентів у 2022 році) (див. рис. 2).

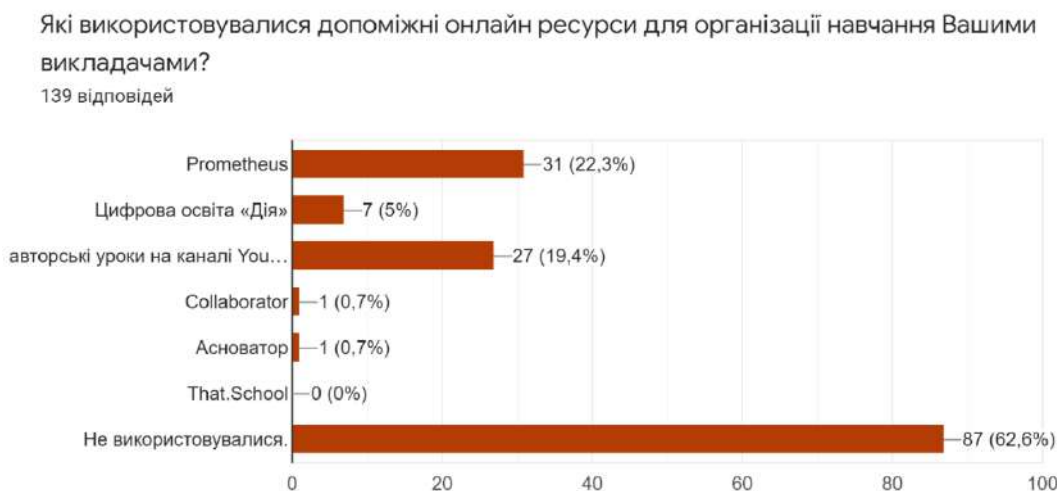

Рисунок 2 – Допоміжні онлайн ресурси, якими користуються викладачі КНЕУ

Джерело: розроблено авторками на основі даних опитування 2021 року

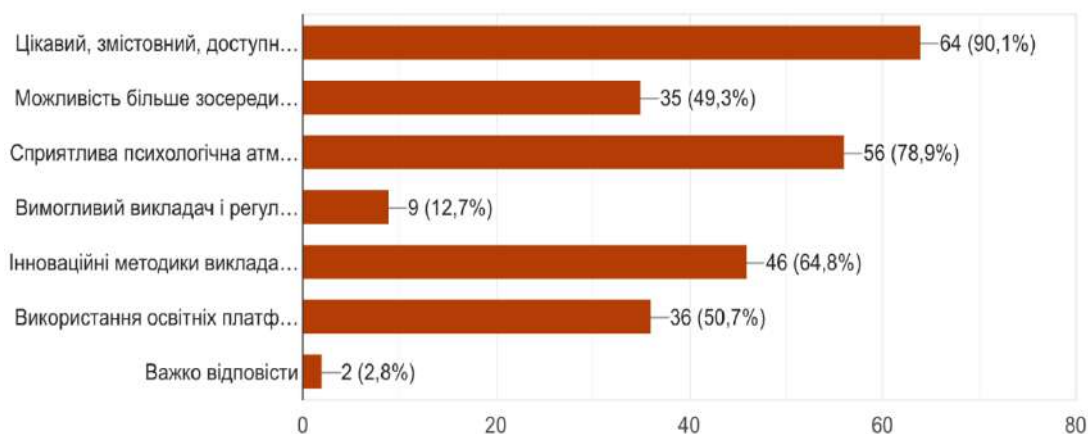
Але при цьому, викладачі використовують «Кімнати в Zoom» на постійній основі (100%), чат для спілкування в Zoom (81,7%), публікують лекційний матеріал у дистанційному курсі відповідної навчальної дисципліни на платформі Moodle (84,5%), дають змогу здобувачам освіти виконувати модульні роботи (83,1%) та тести для самоконтролю (73,2%) в цьому ж додатку, використовують журнал оцінок в Moodle (76,1%).

4. Позитивної динаміки набуло зрушення цього року у думці здобувачів щодо питання: чи можуть дистанційні методи навчання повністю замінити викладача в аудиторії? У минулому році думки студентів

розділилися майже порівну: 52,5% вважають, що дистанційні технології можуть замінити викладача, а 47,5% вважають протилежне (це стало можливим саме завдяки переважанню у опитуванні тих здобувачів, які ніколи стовідсотково не навчалися аудиторно, а також доволі

В який спосіб можна найкраще досягнути якісного освітнього результату, на Вашу думку?

71 відповідь

посереднім рівнем володіння цифровою компетентністю більшості викладачів). Поточного року привалює думка, що дистанційні методи навчання НЕ зможуть замінити викладача в аудиторії (вважає 71,8% опитуваних), а що зможуть замінити викладача стверджують 28,8% респондентів.

- Крім того, здобувачі запропонували способи, за допомогою яких можна найкраще досягнути якісного освітнього результату (див. рис. 3): по-перше, завдяки цікавому, змістовому та доступному навчальному матеріалу (90,1%), сприятливій психологічній атмосфері та комфортним умовам навчання (78,9%), та, головне, інноваційним методикам викладання!(64,8%).

Рисунок 3 – Способи досягнення якісного результату навчання

Джерело: розроблено авторками на основі даних опитування 2022 року

Отже, в актуальних умовах з метою забезпечення досягнення викладацької досконалості викладачі мають розвивати власний особистісний потенціал та розширювати методичну компетентність за рахунок опанування

інструментів електронного навчання. В першу чергу, необхідним є набуття додаткових цифрових компетентностей щодо вміння користуватися різними засобами електронного навчання (власні та наявні веб-ресурси, різні платформи) і будувати ефективні онлайн-комунікації (відеоконференції, чати, електронна пошта, соціальні мережі, форуми, блоги тощо). Крім того, окремим напрямом у забезпеченні викладацької досконалості є розвиток методичної креативності із застосуванням інструментів e-learning (впровадження в освітній процес результатів цифрової творчості: інфографіків, інтелект-карт, презентацій, коміксів тощо; колаборація різних технологій навчання, окремих методів й прийомів навчання, типів завдань). Таким чином, запропоновані напрями дозволять налагодити взаємодію між суб'єктами освітнього процесу, забезпечити академічну доброчесність, розширити методичний інструментарій викладачів та, як наслідок, підвищити ефективність змішаної форми навчання в економічному університеті.

Список використаних джерел

1. C1. SELF-EVALUATION AND STRATEGIC COMPETENCES AT THE BASIS OF PROFESSIONAL AGENCY: distance learning course University of Roma Tre. URL: <http://crisfad.uniroma3.it/pagoste>. (дата звернення 22.10.2021)
2. C2. QPCC - SELF-COMPETENCES AND CONVICTIONS' PERCEPTION: distance learning course University of Roma Tre. URL: <http://crisfad.uniroma3.it/pagoste>. (дата звернення 26.11.2021)